

A MEDIÁCIÓRÓL RÖVIDEN

Hazánkban a mediációra 2003. március 17-től kezdve van jogszerű lehetőség, melynek alapja a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény.

A mediáció hazánkban még viszonylag ismeretlen, de egyre inkább a köztudatban is megjelenő közvetítéses konfliktuskezelési eljárást jelent. A módszer a középben álló, független és semleges mediátor(ok), vagyis a közvetítő személy(ek) közreműködésével segíti az egymással konfliktusban álló feleket ahhoz hozzá, hogy egy vagy több vitás kérdésben közös megoldást találva, mindkét fél által elfogadható, közös megállapodásra jussanak. A mediáció tehát egyfajta békés konfliktuskezelési módszer, amelynek lényege a konfliktusba keveredett felek közötti közvetítés, békéltetés.

Elnevezése a *mediare* (középben állni) latin kifejezésből származik, de a szakirodalomban igen változatos szinonimákkal és hasonlatokkal illetik:

- demokratikus vitarendezés
- fájdalom-mentes konfliktusmegoldás
- az egyezségteremtés művészete
- nyertes-nyertes elvű tárgyalás

Távolabbi történeti eredetét és lényegét tekintve az eljárás több száz éves múltra tekint vissza. Egy semleges, külső fél beavatkozása és közvetítése a konfliktusban, feszültségben lévő felek között számos kultúrában ismert.

A mediáció nem peres eljárás, vagyis a mediáció során a kontroll, a döntés joga a személyek kezében marad. Olyan megoldás születik meg, amit mindkét fél szeretne, úgy hogy nem egy harmadik személy dönt fölöttük. A mediáció során a felek határozzák meg a végeredményt, és nem kell azzal a kockázattal számolniuk, hogy egy harmadik fél (bíró vagy választott bíróság) hozzon egy számukra kedvezőtlen, de kötelező erejű döntést. Jogi eljárás elindulása és a mediáció idejére annak fél nem függesztése ellehetetleníti a mediációban célként megfogalmazott nyerő-nyerő pozíciójú konfliktusmegoldást, vagyis az egyéni szükségletek közös szükségletként való megfogalmazását, mivel a jogi eljárások elsősorban a nyerő-vesztő pozíció fenntartását célozzák meg.

A POLGÁRI PERES ELJÁRÁS ÉS A MEDIÁCIÓ ÖSSZEHASONLÍTÁSA

PER	MEDIÁCIÓ
<i>Nyilvános, nem bizalmas</i>	<i>Bizalmas</i>
<i>Időtartama bizonytalan (évekig elhúzódhat)</i> Az eljárás hosszúsága miatt, a konfliktusban lévő felek és a gyermekeik is, nagy stressznek kitéve, fizikailag és lelkileg egyaránt leépülhetnek.	<i>Időtartama rövid</i> A folyamat rövidebbé és a kontroll megtartása kedvezően befolyásolja a stressz mennyiségét és kevésbé megterhelő a személyek számára.
<i>Az igazságot kutatja</i> A bíróság célja az, hogy kiderítse az "igazságot", a bizonyítékok szabad mérlegelésével, hosszadalmas eljárással.	<i>Méltányos egyezségre törekszik</i> A cél, hogy olyan kompromisszum szülessen, amely mindkét fél számára méltányos.
<i>Az ellentétek erősödnek:</i> Lehetetlenné teszi a későbbi együttműködést.	<i>Stresszmentes megoldás:</i> Gyakran a korábbiaknál is jobb együttműködés alapjául szolgál.
<i>Nem önkéntes:</i> A felek kötelesek a bíróság előtt megjelenni és ott tényeket, iratokat feltárni, gyereket is előállítani, ha a bíróság erre kötelez.	<i>Önkéntes:</i> A feleknek teljes kontrolljuk van a másik fél vagy a mediátor számára feltárni kívánt tények, dokumentumok felett, és tetszés szerint, bármikor kiléphetnek az eljárásból.
<i>Nyerő – veszítő pozíció:</i> A perben csak az egyik fél nyerhet, ezért a másik fél szükségszerűen vesztes lesz.	<i>Nyerő - nyerő pozíció:</i> A megegyezést kötő felek mindegyike megőrzi a méltóságát, és mindketten nyertesként távoznak.
<i>Gyermek érdekei</i> A bíróság a jogi szabályok mentén veszi figyelembe a gyermek érdekeit.	<i>Gyermek érdekei</i> A mediátor minden esetben a gyermek érdekeit képviseli, korának figyelembevételével.
<i>Anyagi szempontok</i> A sokszor évekig elhúzódó folyamat anyagilag nagyon megterhelő.	<i>Anyagi szempontok</i> Rövidségénél fogva sokkal kedvezőbb anyagi terhelést jelent.

GYERMEK-ELHELYEZÉSI ÉS/VAGY VÁLÁSI MEDIÁCIÓ

A mediátor, többnyire család-és párterapeuta, olyan személyekkel dolgozik, akiknek válási szándéka egyértelmű, de a válás mentén megjelenő akadályoztató tényezőkben nem tudnak közös megegyezésre jutni. Gyakorlati példán keresztül, ez azt jelenti, hogy a férj és a feleség is el szeretnének egymástól válni, de pl. a gyermekelhelyezés kérdésében nem tudnak megállapodni. További, gyakran konfliktust jelentő probléma ilyen helyzetben a vagyonszerzés, a gyermektartás, illetve kapcsolattartás kérdése. A fő célkitűzés, hogy a szülők konfliktusainak megoldásában olyan módon sikerüljön közvetíteni, hogy a meglévő konfliktusokra közösen találjanak megoldást, ezzel magukat és gyermekeiket is megkímélve a hosszan elhúzódó, a konfliktusokat egyre inkább elmélyítő, testileg-lelkileg megviselő, anyagilag igen megterhelő válóperes eljárás negatív következményeitől.

A válási/gyermek-elhelyezési mediáció esetén általában 5-7 alkalom elegendő a közös megállapodás kidolgozásához. Ezen folyamat közben az egymással konfliktusban lévő felek, a mediátorok edukatív közbenjárása mentén kommunikációs készségeket tanulnak meg, melyek elsajátítása révén a felek jövőben is képesek egymással szót érteni, konfliktusos helyzeteket megoldani. Ennek kiemelkedően fontos szerepe van a válási mediáció során, mivel a szülők, házastársi kapcsolatuk felbontása után is, szülőként kapcsolatot tartanak a gyermekekkel kapcsolatos kérdések megbeszélése miatt.

A válási mediáció is, mint bármely más területen alkalmazott mediáció, konkrét lépéseken keresztül, viszonylag kötött forgatókönyv mentén halad a konfliktusok megbeszélése után, az egyéni szükségletek, majd a közösen megbeszélendő kérdések kimondása mentén a mindkét fél által elfogadott megoldási javaslatok aprólékos, részletes kidolgozása felé.

Mikor nem jó választás a válási mediáció ?

- ha nagy hatalmi különbség van a két fél között,
- ha a felek közötti konfliktus a tettelegességig fajul,
- ha túl heves érzelmek akadályozzák a felek egyezkedési hajlandóságát,
- ha alapvető jogok forognak kockán (pl. személyi biztonság),
- ha jogi eljárás már folyamatban van.

A MEDIÁTOR

Képzettségét és a mediáció alatti feladatát tekintve a mediátor alapvetően a felek közötti hatékony kommunikáció elősegítéséért és a folyamat kereteinek tartásáért felelős. A mediátor nem hoz döntést a felek közötti vita ügyében, hanem személyével, tapasztalatával és tudásával segíti a megegyezési folyamatot, azáltal, hogy a feleknek segít beazonosítani a problémákat, hatékonyan vezeti a tárgyalásokat, több alternatív megegyezési lehetőséget is kidolgoz a felekkel együtt, és nem téveszti szem elől a célt: a gyors és kölcsönös megegyezést szolgáló egyezséget.

Mediátor = közvetítő lehet, aki

- az Igazságügyi Minisztérium folyamatosan karbantartott közvetítői névjegyzékébe bekerült,

- felsőfokú végzettséggel és a végzettség megszerzésétől számított, annak megfelelő, legalább ötéves, igazolt szakmai gyakorlattal rendelkezik,
- igazolja a közvetítői szakmai képzés elvégzését,
- büntetlen előéletű, és nem áll eltiltás hatálya alatt.

A közvetítőt titoktartási kötelezettség terheli minden olyan tény és adatot illetően, amelyről a közvetítői tevékenységével összefüggésben szerzett tudomást. Ezen kötelezettsége a közvetítői tevékenység megszűnése után is fennáll.

A közvetítő nem járhat el, ha

- valamelyik felet képviseli,
- a felek bármelyikének közeli hozzátartozója,
- a felek bármelyikével munkaviszonyban, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban, tagsági viszonyban áll,
- az ügyben egyébként érdekelt, elfogult.

A közvetítő a felkérést összeférhetlenség esetén köteles visszautasítani, egyéb akadályoztatás esetén pedig visszautasíthatja.

A MEDIÁCIÓS FOLYAMAT

A sikeres együttműködéshez megfelelő körülmények szükségesek. BARCZY, M. ÉS SZAMOS, E. (2002) a következőképpen jellemzi a mediáció számára legelőnyösebb körülményeket:

- a fennálló kapcsolatok fontosak a feleknek a jelenben és a jövőben egyaránt a résztvevők a végeredményt illetően meg akarják tartani az irányítást,
- nincs jelentős hatalmi különbség a vitában állók között,
- az idő lényeges elem a konfliktusfeloldásban a konfliktusban álló felek számára,
- a résztvevők felkészültek arra, hogy egy pártatlan, külső fél segítségét elfogadják,
- egyik fél személyes biztonsága sem függ a vita kimenetelétől,
- a felek igénylik a vita rendezését.

Magának a közvetítői folyamatnak a kereteit a mediációs törvény formálisan is szabályozza, ennek lényeges elemei a következők:

A közvetítő felkérését a felek közös megegyezés alapján írásban vagy elektronikus levélben kezdeményezhetik. Ennek tartalmaznia kell:

- a felek nevét, lakhelyét, tartózkodási helyét,
- a közvetítésre felkért személy nevét,
- ha a felet meghatalmazott képviseli, a meghatalmazott nevét, címét, a vita tárgyát,
- a felek által az eljárás során használni kívánt idegen nyelvet,
- a felek nyilatkozatát, hogy közös megegyezésük alapján a közöttük fennálló vitás ügy megoldását közvetítői eljárás keretében kívánják rendezni.

A felkeresett mediátor a kérelem kézhezvételét követő 8 napon belül köteles írásban nyilatkozni arról, hogy a felkérést elfogadja-e. Ha közvetítő elfogadta a felekhez intézett elfogadó

nyilatkozatában meghívja a feleket az első közvetítői megbeszélésre és tájékoztatja őket. A feleknek az első közvetítői megbeszélésen és a megállapodás megkötésekor és aláírásakor személyesen, együttesen meg kell jelenniük. Ha a felek bármelyike az első közvetítői megbeszélésen személyesen nem jelenik meg, a közvetítő a közvetítői eljárást nem indítja meg.

A közvetítő az első közvetítői megbeszélésen tájékoztatja a feleket

- a közvetítés alapelveiről,
- a közvetítői megbeszélés főbb szakaszairól,
- a hatékony megegyezési lehetőségek feltárásához vezető folyamatról,
- az eljárás költségeiről,
- arról a lehetőségről, hogy a felek a személyüket terhelő titoktartási kötelezettségről külön megállapodhatnak.

Ha az első közvetítői megbeszélésen a felek változatlanul kérik a közvetítői eljárás lefolytatását, ezt a tényt a mindkét fél és a közvetítő aláírását tartalmazó írásos nyilatkozatban rögzítik. A nyilatkozatban a felek és a közvetítő megállapodnak az eljárás során felmerülő költségek, díjak megfizetésének módjáról, az elállás és megszüntetés eseteiről is, továbbá a felek megállapodhatnak a személyüket terhelő titoktartási kötelezettségről és az általuk szükségesnek tartott egyéb kérdésekről.

A közvetítői eljárás befejeződik

- a megállapodás aláírásának napjával,
- azon a napon, amelyen az egyik fél közli a másik féllel és a közvetítővel, hogy a közvetítői eljárást befejezettek tekinti,
- azon a napon, amelyen a felek egybehangzóan kijelentik a közvetítő előtt, hogy kérik a közvetítői eljárás befejezését,
- a felek eltérő megállapodása hiányában a nyilatkozat aláírásának napjától számított négy hónap elteltével.

A közvetítő a felek együttes jelenlétében megkötött megállapodást a közvetítői eljárás lefolytatására választott nyelven írásba foglalja, és a megállapodást tartalmazó okiratot a feleknek átadja. A megállapodást a közvetítő és az együttesen, személyesen jelen lévő felek aláírásukkal látják el.

TOVÁBBI TUDNIVALÓK

A mediációs tevékenységéért díj jár, annak összegében a felek szabadon állapodnak meg. A közvetítő igényt tarthat a felmerült és igazolt költségei megtérítésére, továbbá a díj és költségek előlegezésére is.

A közvetítő köteles nyilvántartást vezetni, amelynek tartalmaznia kell

- a közvetítői eljárás megindításának időpontját,
- a felek nevét, lakcímét,
- a vita jellegét,
- a közvetítői eljárás befejezésének, illetve a megállapodásnak az időpontját,
- az eljárásban felszámított díj és költségek összegét.

A közvetítő a közvetítói eljárás megindítását igazoló nyilatkozatot, a létrejött megállapodást, vagy az eredménytelenül zárult eljárásról készített feljegyzést az eljárás befejezését követő 10 évig köteles megőrizni.